Socialutskottets betänkande

1978/79: 21

med anledning av propositionen 1978/79: 50 om inriktningen av den ekonomiska politiken, m. m., såvitt avser höjning av de allmänna barnbidragen, jämte motioner

Propositionen

I propositionen 1978/79: 50 om inriktningen av den ekonomiska politiken, m. m. har regeringen (socialdepartementet), såvitt propositionen hänvisats till socialutskottet (bil. 1), föreslagit riksdagen att

1. antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag,

2. till Allmänna barnbidrag på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 210 000 000 kr.

Lagförslaget redovisas i bilaga 1 till betänkandet.

Förslaget innebär att det allmänna barnbidraget fr. o. m. den 1 januari 1979 skall höjas med 240 kr. per barn och år till 2 500 kr.

I övrigt behandlas propositionen av finansutskottet (FiU 1978/79: 10), skatteutskottet (SkU 1978/79: 19), socialförsäkringsutskottet (SfU 1978/79: 13) och arbetsmarknadsutskottet (AU 1978/79: 15).

I samband med propositionen behandlar utskottet helt eller delvis sju motioner.

Motionerna

Motioner väckta med stöd av 3 kap. 15 § riksdagsordningen

I motionen 1978/79: 2 av Olof Palme m. fl. (s) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 8 och 9), att riksdagen

8. godkänner de grunder för extra tillägg till barnbidrag som angivits i motionen,

9. till Extra tillägg till barnbidrag (socialdepartementet) på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisar ett förslagsanslag av 890 000 000 kr.

Motionsförslaget innebär i här aktuell del att ett extra tillägg med 500 kr. till det allmänna barnbidraget skall utbetalas så snart som möjligt under hösten 1978.

I motionen 1978/79: 5 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandet 5), att riksdagen beslutar att öka det allmänna barnbidraget till 3 150 kr. per barn och år från den 1 januari 1979, vilket utgör 25 % av gällande basbelopp (oktober 1978), och att anvisa nödvändiga medel härför.

Motionerna 1978/79:2 och 1978/79: 5 har i här redovisade delar överflyttats från finansutskottet till socialutskottet.

Motioner väckta med anledning av propositionen 1978/79: 50

I motionen 1978/79: 91 av Gösta Bohman m. fl. (m) hemställs att riksdagen beslutar att barnbidraget fr. o. m. den 1 januari 1979 skall utgöra 2 460 kr. per barn och år samt att det fr. o. m. det tredje barnet och följande barn dessutom skall utgå ett skattefritt tillägg om 400 kr. per barn och år.

I motionen 1978/79: 98 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) hemställs att riksdagen med anledning av motionen 1978/79: 96 beslutar höja barnbidragen från den 1 januari 1979 med 500 kr. per barn och år.

Motivering till yrkandet finns i motionen 1978/79: 96.

I motionen 1978/79: 108 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar att antaga följande förslag till lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag:

Regeringens förslag	*Motionärernas förslag*
1 §	
För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med *2 500 kronor om året* i enlighet med vad nedan närmare stadgas.	För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med *belopp per år motsvarande 25 procent av gällande basbelopp* i enlighet med vad nedan närmare stadgas.
Allmänt barnbidrag skall — — — vistas i riket.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

Motionsförslaget innebär att med nuvarande basbelopp, 12 600 kr., det allmänna barnbidraget fr. o. m. den 1 januari 1979 skall höjas med 890 kr. per barn och år till 3 150 kr.

I motionen 1978/79: 119 av Olof Palme m. fl. (s) hemställs att riksdagen måtte besluta

1. att med avslag på hemställan i prop. 1978/79: 50 bil. 1 besluta om den i motionen 1978/79: 116 föreslagna höjningen av det allmänna barnbidraget,

2. att till Allmänna barnbidrag på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 445 000 000 kr.

Motivering till yrkandet finns i motionen 1978/79: 116.

Motionsförslaget innebär att det allmänna barnbidraget fr. o. m. den 1 januari 1979 skall höjas med 500 kr. per barn och år till 2 760 kr.

Motion väckt med anledning av propositionen 1978/79: 25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79

I motionen 1978/79: 151 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen under femte huvudtiteln C 1. Allmänna barnbidrag beslutar anvisa 788 000 000 kr. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79.

Utskottet

I betänkandet behandlas ett antal förslag som avser höjning av det allmänna barnbidraget eller andra insatser för att förbättra barnfamiljernas ekonomi.

I det regeringsförslag som behandlas i sammanhanget föreslås en höjning av det allmänna barnbidraget vid årsskiftet med 240 kr. per barn och år till 2 500 kr. Detta förslag ingår som ett led i av regeringen i propositionen 1978/79: 50 föreslagna insatser för att förstärka hushållens köpkraft. I propositionen föreslås vidare — förutom en anpassning av studiehjälpen till de höjda barnbidragen — i främsta rummet vissa skattepolitiska åtgärder.

I motionerna 1978/79: 119 av Olof Palme m. fl. (s) och 1978/79: 98 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) föreslås att barnbidragshöjningen skall bli 500 kr. per barn och år. I motionen 1978/79: 108 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås att barnbidraget fastställs till 25 % av basbeloppet, vilket med nuvarande basbelopp, 12 600 kr., innebär yrkande om en höjning med 890 kr. per barn och år till 3 150 kr. Motionen 1978/79: 5 av Lars Werner m. fl. (vpk), vilken väcktes vid riksmötets början, innehåller i princip samma yrkande (yrkandet 5). I en annan partimotion från vänsterpartiet kommunisterna, 1978/79: 151, framställs yrkande om medelsanvisning för den föreslagna barnbidragshöjningen. I motionen 1978/79: 91 av Gösta Bohman m. fl. (m) framställs ett yrkande som kostnadsmässigt nära ansluter till regeringsförslaget. Motionärerna vill dock begränsa barnbidragshöjningen till 200 kr. per barn och år. Därigenom ges utrymme för att ge vissa flerbarnsfamiljer ett skattefritt tillägg, nämligen med 400 kr. per barn och år för det tredje och följande barnet i familjen. Då det gäller tillägget skall man även räkna med barn upp till 18 år som har förlängt barnbidrag eller studiebidrag inom studiehjälpen.

Ett genomförande av de olika förslagen kan beräknas kosta följande per år, nämligen regeringsförslaget och förslaget från moderata samlingspartiet omkring 425 milj. kr., förslaget från socialdemokratiska

partiet och från arbetarpartiet kommunisterna 890 milj. kr. och förslaget från vänsterpartiet kommunisterna minst 1 575 milj. kr.

Då det först gäller frågan om det föreligger skäl att nu frångå den hittillsvarande principen om att det generella stödet till samtliga barnfamiljer skall utgå med samma belopp för varje barn, vill utskottet anföra följande. Vad som framkommit i det av motionärerna i motionen 1978/79: 91 åberopade ärendet rörande befolkningsutvecklingen (SoU 1977/78: 32) ger visst stöd för att det kan förhålla sig så att det framför allt är problemen för flerbarnsfamiljerna som avspeglas i de låga födelsesiffrorna. Utskottet har i ärendet uttalat att, om det förhåller sig så, det är angeläget att man genom praktiska och ekonomiska åtgärder löser dessa problem. Något resultat av den undersökning som åberopades i sammanhanget och som skall avse bl. a. orsakerna till födelseminskningen har ännu inte redovisats. Utskottet anser därför inte att det nu utan närmare kännedom om vad som avhåller människor från att skaffa sig flera barn finns anledning stanna för en sådan linje som innefattas i motionsförslaget då det gäller det direkta ekonomiska stödet till barnfamiljer. Oavsett hur man ser på frågan om vilka åtgärder som bör vidtas med hänsyn till befolkningsutvecklingen anser utskottet det i nuläget vara det viktigaste att man strävar efter att ge alla barnfamiljer ett ökat konsumtionsstöd. Frågan om storleken av barnbidraget behandlas i det följande. I enlighet med det anförda avstyrker utskottet förslaget i motionen 1978/79: 91 om ett extra tillägg till vissa flerbarnsfamiljer.

I en reservation till finansutskottets betänkande 1978/79: 10 om inriktningen av den ekonomiska politiken samt åtgärder för att stimulera konsumtion och investeringar har uttalats att en barnbidragshöjning om 500 kr. och motsvarande höjning av förmånerna inom studiehjälpen ryms inom den i den socialdemokratiska partimotionen 1978/79: 116 uppdragna ramen om ca tre miljarder kr. för konjunkturstimulerande åtgärder. Socialutskottet ansluter sig till den gjorda bedömningen och förordar att barnbidraget höjs enligt förslaget i den socialdemokratiska partimotionen 1978/79: 119 med 500 kr. per barn och år till 2 760 kr. Härigenom tillgodoses samtidigt yrkandet i motionen 1978/79: 98.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare avstyrkt indexreglering av det allmänna barnbidraget (senast i SoU 1977/78: 18). Utskottet vill också hänvisa till att den i det föregående av utskottet förordade höjningen av barnbidraget motsvarar en uppräkning av bidraget som är större än vad ett system med indexreglering skulle ha gett till resultat under tiden från den senaste barnbidragshöjningen den 1 april i år och fram till årsskiftet; konsumentprisindex har under året inte stigit med fler enheter än att basbeloppet varit oförändrat 12 600 kr. under tiden april—december. Utskottet avstyrker bifall till förslaget i motionen 1978/79: 108, såvitt däri yrkas indexreglering av bidraget.

I motionen 1978/79: 2 av Olof Palme m. fl. (s), vilken väcktes vid riksmötets början, yrkas att ett extra tillägg med 500 kr. till det allmänna barnbidraget skall utbetalas så snart som möjligt under hösten 1978. I motionen 1978/79: 116, som behandlas av finansutskottet (FiU 1978/79: 10), förklaras att motionsyrkandet inte vidhålls sedan förslaget i motionen 1978/79: 119 om en generell höjning av barnbidragen framställts.

Utskottet hemställer

1. beträffande höjning och indexreglering av det allmänna barnbidraget samt beträffande extra tillägg till vissa flerbarnsfamiljer att riksdagen med bifall till motionen 1978/79: 98 och motionen 1978/79: 119 samt med anledning av regeringens förslag i propositionen 1978/79: 50, motionen 1978/79: 5 yrkandet 5, motionen 1978/79: 91, motionen 1978/79: 108 och motionen 1978/79: 151,
   dels antar vid betänkandet som bilaga 2 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag,
   dels till *Allmänna barnbidrag* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under femte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 445 000 000 kr.,
2. beträffande extra tillägg till det allmänna barnbidraget hösten 1978 att riksdagen avslår motionen 1978/79: 2 yrkandena 8 och 9.

Stockholm den 6 december 1978

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Kersti Swartz (fp), Nils Carlshamre (m), Evert Svensson (s), Karin Andersson (c), Anna-Greta Skantz (s), Bengt Bengtsson (c), Ivar Nordberg (s), Kjell Nilsson (s), Britt Wigenfeldt (c), Sven-Gösta Signell (s), Stig Alftin (s), Rune Gustavsson (c), Margot Håkansson (fp) och Ingegerd Troedsson (m).

Reservationer

1. beträffande *höjning av det allmänna barnbidraget* (mom. 1 i hemställan) av Kersti Swartz (fp), Karin Andersson (c), Bengt Bengtsson (c), Britt Wigenfeldt (c), Rune Gustavsson (c) och Margot Håkansson (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 4 som börjar med "I en" och slutar med "motionen 1978/79: 98" bort ha följande lydelse:

Som anförs i propositionen är det angeläget att snarast möjligt förstärka barnfamiljernas ekonomi. Detta är motiverat både för att ge barnfamiljerna kompensation för de prishöjningar som skett och för att öka barnfamiljernas konsumtionsutrymme. I enlighet med vad som föreslås i propositionen bör förbättringen för barnfamiljerna ske genom en höjning av det allmänna barnbidraget fr. o. m. den 1 januari 1979 med 240 kr. till 2 500 kr. per barn och år.

dels att utskottets hemställan under mom. 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande höjning och indexreglering av det allmänna barnbidraget samt beträffande extra tillägg till vissa flerbarnsfamiljer att riksdagen med bifall till regeringens förslag i propositionen 1978/79: 50 samt med anledning av motionen 1978/79: 5 yrkandet 5, motionen 1978/79: 91, motionen 1978/79: 98, motionen 1978/79: 108, motionen 1978/79: 119 och motionen 1978/79: 151

   dels antar vid betänkandet som bilaga 1 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag,

   dels till *Allmänna barnbidrag* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under femte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 210 000 000 kr.,

2. beträffande *höjning av det allmänna barnbidraget* och beträffande *extra tillägg till vissa flerbarnsfamiljer* (mom. 1 i hemställan) av Nils Carlshamre (m) och Ingegerd Troedsson (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 3 med "Ett genomförande" och slutar på s. 4 med "motionen 1978/79: 98" bort ha följande lydelse:

Ett genomförande av de olika förslagen kan beräknas kosta följande per år, nämligen regeringsförslaget 425 milj. kr., förslaget från moderata samlingspartiet omkring 430 milj. kr., förslaget från socialdemokratiska partiet och från arbetarpartiet kommunisterna 890 milj. kr och förslaget från vänsterpartiet kommunisterna minst 1 575 milj. kr.

Utskottet delar uppfattningen att det generella stödet till samtliga barnfamiljer bör utgå med samma belopp för varje barn. Därutöver

bör emellertid införas ett särskilt stöd till familjer med tre eller flera barn.

Vad som framkommit i det av motionärerna i motionen 1978/79: 91 åberopade ärendet rörande befolkningsutvecklingen (SoU 1977/78: 32) ger stöd för att det till stor del är problemen för flerbarnsfamiljerna som avspeglas i de låga födelsesiffrorna. Utskottet, som var enhälligt, framhöll också följande:

Det måste också vara en självklar målsättning att människor inte på grund av brister i det svenska samhället skall behöva avstå från barn som de egentligen vill ha. Mot denna bakgrund anser utskottet att regeringen utan dröjsmål bör överväga vilka åtgärder som — utöver den planerade undersökningen av orsakerna till födelseminskningen — bör vidtas med anledning av den oroande befolkningsutvecklingen.

Även om man bortser från befolkningsfrågan är det helt otillfredsställande att så många flerbarnsfamiljer lever under mycket knappa förhållanden. En en-inkomst-familj med tre barn, normal hyra och genomsnittlig kommunalskatt uppnår först vid en inkomst på 90 000 kr. en standard som nämnvärt (60 kr. i månaden) överstiger existensminimum. I hela inkomstskiktet mellan 0 och 70 000 kr. är marginaleffekten 100 procent om hänsyn tages till möjligheten att erhålla socialbidrag, att begära avdrag för nedsatt skatteförmåga (existensminimum) samt till reglerna för avtrappning av bostadsbidragen. I inkomstläget däröver, mellan 70 000 kr. och 90 000 kr., är marginaleffekten på grund av skatt och bortfallande bostadsbidrag mellan 95 och 97 procent.

I de barnfamiljer som har fyra eller fler barn är situationen än mer otillfredsställande. Marginaleffekterna för en fyrabarnsfamilj är således på motsvarande sätt 100 procent i hela inkomstskiktet mellan 0 och 100 000 kr. Först vid högre inkomster kan dessa familjer nå en standard som något överstiger existensminimum.

Det bör vidare understrykas att möjligheterna att utnyttja den kommunala barnomsorgen dessutom är utomordentligt begränsade för de barnfamiljer som har flera mindre barn. Detta innebär att möjligheterna till förvärvsarbete för båda makarna ytterligare försvåras i dessa familjer.

Av det ovan nämnda torde framgå att möjligheten att förbättra den ekonomiska situationen för flerbarnsfamiljerna genom behovsprövade bostadsbidrag eller andra behovsprövade eller beskattade bidrag redan är mer än uttömda.

Enda möjligheten — utöver skattevägen som inte här skall diskuteras — att till en samhällsekonomiskt rimlig kostnad förbättra situationen för flerbarnsfamiljerna är således att införa högre skattefria bidrag för dem. Regeringen har — trots riksdagens enhälliga bifall till socialutskottets betänkande 1977/78: 32 — ännu ej vidtagit någon åtgärd inriktad på de större barnfamiljerna. Utskottet finner det därför angeläget

att en förbättring av flerbarnsfamiljernas ekonomiska situation utan dröjsmål vidtages och tillstyrker därför förslaget i motionen 1978/79: 91 som ett begränsat men dock första steg.

Utskottet förordar en generell höjning av barnbidragen med 200 kr. per barn och år till 2 460 kr. Detta innebär en höjning av dessa bidrag med nära 9 procent sedan 1 april i år, då bidragen senast höjdes. Eftersom prisökningen under tiden 1 april till årsskiftet endast beräknas bli 4,5 procent innebär detta en real förbättring av barnbidragen. Utskottet förordar därutöver i enlighet med motionen ett särskilt flerbarnsstöd med 400 kr. för familjer med tre barn, 800 kr. för familjer med fyra barn, 1 200 kr. för familjer med fem barn och därefter med ytterligare 400 kr. per barn. Med barn avses här alla barn under 18 år som uppbär barnbidrag, förlängt barnbidrag eller studiebidrag inom studiehjälpen. Stödet bör utgå från årsskiftet. Regeringen bör utfärda bestämmelser om det särskilda flerbarnsstödet.

I överensstämmelse med vad som anförs i motionen 1978/79: 91 bör kostnaderna för det extra stödet till familjer med tre eller flera barn belasta anslaget Allmänna barnbidrag. Frågan om en uppräkning av anslaget utöver vad regeringen föreslagit bör prövas i samband med nästa tilläggsbudget.

dels att utskottets hemställan under mom. 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande höjning och indexreglering av det allmänna barnbidraget samt beträffande extra tillägg till vissa flerbarnsfamiljer att riksdagen med bifall till motionen 1978/79: 91 samt med anledning av regeringens förslag i propositionen 1978/79: 50, motionen 1978/79: 5 yrkandet 5, motionen 1978/79: 98, motionen 1978/79: 108, motionen 1978/79: 119 och motionen 1978/79: 151

   dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om extra tillägg till vissa flerbarnsfamiljer,

   dels antar vid betänkandet som bilaga 3 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag,

   dels till *Allmänna barnbidrag* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under femte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 210 000 000 kr,

Förslag till lagändring som framlagts av regeringen och som tillstyrkts i reservationen nr 1

Bilaga 1

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrives att 1 § lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Regeringens förslag*
1 §[2]	
För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med *2 260* kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.	För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med *2 500* kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

[1] Lagen omtryckt 1973: 449.
[2] Senaste lydelse 1977: 1185.

Förslag till lagändring som framlagts av utskottet

Bilaga 2

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrives att 1 § lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Utskottets förslag*
1 §[2]	
För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med *2 260* kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.	För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med *2 760* kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

[1] Lagen omtryckt 1973: 449.
[2] Senaste lydelse 1977: 1185.

Förslag till lagändring som framlagts i reservationen nr 2

Bilaga 3

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrives att 1 § lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Reservanternas förslag*
1 §[2]	
För barn, som är svensk medborgare och bosatt i rikct, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med *2 260* kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.	För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med *2 460* kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

[1] Lagen omtryckt 1973: 449.
[2] Senaste lydelse 1977: 1185.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 780052